

Received / Geliş
16.02.2018

Article History
Accepted / Kabul
26.03.2018

Available Online / Yayınlanma
30.04.2018

LISTENING COMPREHENSION WITH NOT-TAKING IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE AT LEVEL B2

B2 DÜZEYİNDE YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE NOT ALARAK DİNLEME İLE DİNLEDİĞİNİ ANLAMA¹

Yunus Emre ÇEKİCİ²

Abstract

The aim of this research is to determine the effect of not-taking listening activities on the understanding in Turkish language teaching as a foreign language. In the study, a single group pre-test-post-test experimental research method was used. The research group of the study is composed of 18 students who are studying at the B2 level within the scope of the program "Advanced Turkish for Syrians" at the Adana Science and Technology TÖMER. During the application phase of the study, students were given not-taking listening activities for five weeks. Students are asked to read related questions before the event, to determine the purpose of listening, to focus their attention on the subject and to take notes while listening. Pre-tests and post-tests were prepared to measure listening and understanding skills. For this purpose, "Common Suggestions Framework for Languages" was used. At the same time, expert opinion was consulted. The relationship between pretest and posttest was analyzed by t test for related samples. The following result was reached in the study: Not-taking listening has a significant effect on listening and understanding skills.

Keywords: Not-Taking, Listening, comprehension, Teaching Turkish As A Foreign Language, Level B2

Özet

Bu araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, not alarak dinleme etkinliklerinin dinlediğini anlama üzerindeki etkisini saptamaktır. Çalışmada tek grup ön test-son test düzenekli deneysel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın araştırma grubunu Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi TÖMER’de “Suriye İçin İleri Düzey Türkçe Eğitimi” programı kapsamında B2 düzeyinde eğitim gören, 18 Suriyeli öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın uygulama aşamasında öğrencilere 5 hafta boyunca, haftada iki gün not alarak dinleme etkinlikleri uygulanmıştır. Öğrencilerden, etkinlikten önce ilgili soruları okumaları, dinleme amacını belirlemeleri; etkinlik sırasında önemli yerlere dikkat etmeleri, dinlerken not almaları istenmiştir. Dinlediğini anlama becerisini ölçmek amacıyla ön test ve son test hazırlanırken “Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi”nden yararlanılmış, aynı zamanda uzman görüşüne başvurulmuştur. Ön test ve son test arasındaki ilişki, ilişkili örneklem için t testiyle analiz edilmiş, çalışmanın bulguları tablolar aracılığıyla yorumlanmıştır. Çalışmada dinleme eğitiminde not alarak dinleme türünü kullanmanın dinlediğini anlama başarısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Not Alarak Dinleme, Dinleme, Anlama, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, B2 Düzeyi

¹ Bu çalışma, II. Gerçek ve Umut Arasında Suriyeli Mülteciler Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğretim Görevlisi, Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi TÖMER, yecekici@adanabtu.edu.tr

GİRİŞ

Eylem ve iletişim odaklı yaklaşıma göre yabancı dil öğretiminin temel amacı, öğrencilerin iletişimsel yetilerini geliştirmektir. “İletişimsel yeti, bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgiler ve bunların kullanılması için gerekli becerilere sahip olma anlamına gelmektedir” (Aktaş, 2005: 90). Geleneksel yabancı dil öğretimi yaklaşımlarında üzerinde önemle durulan gramer, çeviri ve kelime öğretimi; iletişimsel yetiyi kazandırmada birer araç niteliği taşır. Bu doğrultuda, günümüz yabancı dil öğretim yaklaşım ve araştırmalarında, sosyal iletişimin önemli bir ögesi olan dinleme becerisi ön plana çıkmaktadır.

Dinleme becerisi öğrencilerin hem akademik hem de toplumsal gelişiminde önemli bir yere sahiptir (Kemiksiz, 2016: 17). Doğan (2007, 40), sosyal yaşamda ilişkilerin sağlıklı ve düzenli olmasında dinleme becerisinin etkisinin yoğun olduğunu savunur. Bu nedenle yabancı dilde iletişim kurmak ve sosyalleşmek, bir bakıma etkili bir dinleme becerisine sahip olmaktan geçer.

Dil kullanımının ve iletişim kurmanın önemli bir ayağını oluşturan dinleme becerisi, öğretimi dizgeleştirmek ve verimlileştirmek için, alan yazınında çeşitli türlere ayrılmıştır. Bu noktada, alan yazınındaki belli başlı dinleme türlerine göz atmak yararlı olabilir.

Doğan (2012), dinlemeyi beş türde ele alır: “ayırt edici, estetik, etkili, eleştirel ve empatik dinleme”. Güneş (2007) ise dinleme türlerini “metni takip ederek, sorgulayıcı, yaratıcı, pasif, katılımlı ve not alarak dinleme” başlıkları altında inceler. 2006-2015 yılları arasında yürürlükte kalan Türkçe Öğretim Programı’nda da (MEB, 2006) dinleme, “katılımlı, katılımsız, not alarak, empatik, yaratıcı, seçici ve eleştirel dinleme” başlıkları altında türlere ayrılmıştır. Bu çalışmada üzerinde durulan dinleme türü, not alarak dinlemedir.

Not almak, biri konuşurken onun söylediklerini yazmak ve bir şeyi başlıca noktalarını özetleyerek yazmak (TDK, 2011: 1779) olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşıldığı gibi, not alma aynı zamanda bir dinleme etkinliğidir. Güneş (2014: 101), not alarak dinleme etkinliğinin başarılı olabilmesi için, öğrencilerin dinleme öncesi hazırlık yapması; dinleme sırasında konunun başlığına, konuşmacının ses tonuna, beden diline, aktardığı örneklerle dikkat etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ceran (2015: 208), not alarak dinlemenin bilgilerin kalıcılığını sağlamada önemli bir işlev taşıdığını belirtmekte ve klasik not almanın yanı sıra zihinde haritalama, kavram haritası, Cornell tekniği vb. not alma tekniklerinin dinleme eğitiminde işe koşulmasını önermektedir. Kocaadam (2011: 30), not alarak dinlemenin olumlu yanlarını şöyle özetlemektedir:

Not alma, sadece dinlenenlerin daha sonraki zamanlarda tekrar edilmesini ve hatırlanmasını sağlayan bir etkinlik değil; aynı zamanda dinleme esnasında dinleyicinin dikkatinin dağılmasını ve konudan uzaklaşmasını engelleyen önemli bir unsurdur. Dinleme esnasında not alan dinleyici, konuşmacının söylediklerini kaçırmamak ve kaydetmek amacıyla dikkatle dinleyecek, bu durum da dinlemenin daha verimli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Görüldüğü gibi not alarak dinleme; dikkat, özen, hazırlık, seçme, ayıklama, karar verme, güdülenme gibi bilişsel ve duyuşsal süreçleri öğretim sürecine katmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel rehber niteliği taşıyan Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’nde not alma becerisi önemli bir yer tutmaktadır. Ortak Öneriler Çerçevesi’nde (TELC, 2013: 97) “not alma” becerisine yönelik seviyelere göre kazanımlar listelenmiştir. Bu kazanımlar, not alarak dinleme etkinlikleri için yol gösterici olabilir.

Tablo 1: Çerçeve Metinde Not Almaya Yönelik Kazanımlar

	Not Alma (Sunum ve Seminerlerde vb.)
C2	Dolaylı yoldan söylenen ve ima edilenlerin farkında olup hem bunlara ilişkin hem de konuşanın gerçekten söylediklerini not alabilir.
C1	Konferans türü bir üniversite dersinde, kendi alanından konular hakkında başkalarının da yararlanabileceği ayrıntılı notları, doğru ve aslına yakın olarak alabilir.
B2	Bilinen bir konu hakkında, anlaşılır şekilde yapılandırılmış konferans türü üniversite derslerinde, tek tük sözcüklere odaklandığı zaman bazı bilgileri kaçırma da, önemli bulduğu noktaları not alabilir.
B1	Kendi ilgi alanından konular hakkında anlaşılır ve iyi yapılandırılmış sunumlar söz konusu olduğunda, konferans türü üniversite derslerinde sonradan kullanmak amacıyla yeterli derecede doğru notlar alabilir. Karmaşık olmayan konferans türü üniversite derslerinde, konuya aşinaysa ve sunum basit, anlaşılır ve ölçünlü bir dille yapılıyorsa liste halinde ana noktaları içeren notlar alabilir.
A2	Tanımlayıcısı yoktur.
A1	Tanımlayıcısı yoktur.

Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'ne göre (TELC, 2013: 97), B1 seviyesiyle beraber not alarak dinleme becerisini geliştirmek üzere çalışmalar yapılmalıdır. Not alarak dinleme, özellikle eğitimsel alanda öğrencilerin işine yarayacak beceridir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde B1 düzeyinden başlanarak not alarak dinleme becerisini geliştirmek amaçlanmalıdır. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, not alarak dinleme etkinliklerinin dinlediğini anlamaya etkisi, araştırmaya değerdir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Son dönemde, yabancı dil olarak Türkçe dinleme öğretimine yönelik araştırmaların arttığı gözlemlenmektedir. Alan yazını taraması yapıldığında, dinleme becerisine yönelik ölçek geliştirildiği (Melanlıoğlu, 2015), ders kitaplarındaki dinleme materyal ve etkinliklerinin incelendiği (Şahbaz ve Polat, 2016; Tabak ve Göçer, 2017), öğrencilerin dinleme esnasında karşılaştıkları sorunların betimlendiği (Kaldırım ve Degeç, 2017) görülmektedir. Bu tür araştırmaların yanı sıra, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme türlerine dayalı ders izlencelerinin etkililiğinin sınındığı çalışmalara da gereksinim vardır.

Bu araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, B2 düzeyine göre hazırlanan not alarak dinleme etkinliklerinin dinlediğini anlama üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma, dinleme türlerinden biri olan not alarak dinlemenin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini sınamak ve tartışmaya açmak bakımından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tek grup ön test-son test desenli deneysel bir araştırmadır. "Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir" (Büyüköztürk vd. 2016, 201). Not alarak dinleme sürecinin etkisini tespit etmek amacıyla, tek grup ön test-son test desenli model tercih edilmiştir.

Araştırma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi TÖMER'de "Suriyeliler İçin Üniversiteye Hazırlık İleri Düzey Türkçe Eğitimi" programı kapsamında B2 düzeyinde eğitim gören, 11'i erkek, 7'si kadın, toplam 18 öğrenci oluşturmaktadır.

İşlem

Öğrencilerle 5 hafta boyunca, haftada iki gün not alarak dinleme etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubundaki öğrenciler, Yunus Emre Enstitüsü'nün hazırladığı Yedi İklim Türkçe ders kitabıyla eğitim gördükleri için, bu kitapta yer alan B2 düzeyindeki on dinleme metni, not alarak dinleme yöntemine uygun olarak kullanılmıştır. Not alarak dinleme türüne göre tasarlanan derslerde, metinler iki kez dinletilmiştir. Dinleme öncesinde, öğrencilerden metinle ilgili soruları okumalarını, bu sorulara göre dinleme amaçlarını belirlemeleri, dinleme esnasında metinde geçen önemli ifadeleri not almaları, vurgu ve tonlamaya dikkat etmeleri istenmiştir. Dinlenen metnin tamamının değil, önemli ve işe yarayan kısımlarının not alınması tavsiye edilmiştir. Dinleme sonrasında da metinle ilgili etkinlikler yapılmış, öğrencilere dönütler verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Dinlediğini anlama becerisini ölçmek amacıyla ön test ve son test hazırlanırken “Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi”ndeki (TELC, 2013) B1 ve B2 düzeyi dinleme kazanımlarından yararlanılmıştır. Aynı zamanda uzman görüşüne de başvurulmuştur. Ön test uygulanırken araştırma grubu B1 düzeyini bitirmiş ve henüz B2'e başlamamıştı. Bu nedenle ön test B1 düzeyine uygun hazırlanmıştır. Son testin gerçekleştirildiği hafta ise öğrenciler B2 düzeyini tamamlamıştı. Bu nedenle de son test B2 düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Hem ön testin hem de son testin uygulanması 30 dakika sürmüştür. Ön test ve son test arasındaki ilişki, ilişkili örneklem için t testiyle analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları, tablo aracılığıyla yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bulguları tablo 2'de yer almaktadır:

Tablo 2: Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin İlişkili Örneklem İçin t Testi Sonucu

Ölçüm	N	X̄	SS	t	p
Öntest	18	74,83	10,71	-2,912	,010
Sontest	18	80,55	9,68		

B2 düzeyinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde not alarak dinleme türüne göre hazırlanan dinleme etkinliklerinin dinlediğini anlama başarısı üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmada, yapılan ilişkili örneklem için t testi sonucunda, program öncesinde yapılan sınav puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{öntest}}=74,83$) ile program sonrası yapılan sınav puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{sontest}}=80,55$) arasında anlamlı bir fark görülmüştür ($t_{22}=-2,912$ $p<0.05$). Bu durum söz konusu sınıfta, dinleme eğitiminde not alarak dinleme türünü kullanmanın dinlediğini anlama başarısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, B2 düzeyinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde not alarak dinleme etkinliklerinin dinlediğini anlama başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulguları, alan yazınındaki kimi çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Çalışmada ulaşılan sonuçlar, genel olarak Türkçe öğretimindeki dinleme türlerine dayalı ders izlencelerinin dinlediğini anlamaya olumlu etki ettiğini saptayan kimi çalışmalarla örtüştüğü gibi, (Bostancı ve Ceran, 2015; Çekici, 2017) özelde de not alarak dinlemeyi konu edinen çalışmalarla da örtüşmektedir.

Kocaadam (2011), deneysel nitelikteki araştırmasında anadili olarak Türkçe öğretiminde not alarak dinleme etkinliklerinin 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirdiğini bulgulamıştır. Bizim çalışmamız, Kocaadam'ın çalışmasıyla

örtüşmektedir. Not alarak dinleme etkinlikleri ana dili olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisini olumlu yönde etkilediği gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de dinleme becerisine olumlu etki sunmaktadır. Not alarak dinleme etkinliğine ilişkin bir diğer çalışma da Şahbaz, Çevik ve Tor'a (2017) aittir. Şahbaz, Çevik ve Tor'un (2017) çalışmasında, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde not alarak dinleme etkinliğinin yazma becerisine olumlu katkı yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bizim çalışmamız, söz konusu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Not alarak dinleme etkinlikleri, yazma becerisini olumlu yönde etkilediği gibi aynı zamanda dinlediğini anlama becerisini de olumlu yönde etkilemektedir. Her ne kadar not alarak dinleme türüyle doğrudan bağlantılı olmasa da Yurdakul ve Bayat'ın (2017) çalışmasıyla, bu çalışma arasında da bir koşutluk olduğu öne sürülebilir. Yurdakul ve Bayat (2017) bir önörgütleyici olarak amaç belirleme stratejisinin bilgilendirici ve kurmaca metinlerin dinleme yoluyla anlaşılmasında olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Not alarak dinlemede amaç belirleme, önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın bulguları, Yurdakul ve Bayat'ın çalışmasında ulaştığı sonuçlarla koşut niteliktedir.

Bu çalışma, sınırlı sayıdaki bir araştırma grubuna uygulanmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini artırmak için, daha geniş bir grup üzerinde, araştırmanın soruları yeniden sınılanabilir. Ayrıca tek gruplu desenler yerine, deney ve kontrol gruplu desenlerle bu çalışmada ulaşılan bulguların nesnellığı artırılabilir. Not alarak dinleme, akademik başarıyı artıran önemli bir beceridir. Bu nedenle B2 düzeyinin yanı sıra C1 düzeyinde de not alarak dinleme türünün etkililiğini sınavan çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Yabancı dil olarak Türkçe derslerinde kazandırılacak not alma becerisi, öğrencilerinin dinlediğini anlamasına katkı sunmaktadır. Bu, öğrencilerin Türkçedeki akademik başarının artmasında önemli bir aşamadır. Bir dilde etkili dinleme becerisi kazanmak ile o dilde not tutabilmek eşgüdüm içindeki iki beceridir. Bu bağlamda not alarak dinleme etkinlikleri, Çerçeve Metin'de ifadesini bulan bağımsız ve yetkin dil kullanımı için yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, T. (2005). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeti, *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1), 89-100.
- Bostancı, E. ve Ceran, D. (2015). Seçici dinleme yönteminin 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (41), 909-918.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ceran, D. (2015). Seçici dinleme ile not alarak dinleme yöntemlerinin altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisi, *ZfWT*, 7(1), 205-219.
- Çekici, Y. E. (2017). B1 düzeyinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Seçici Dinleme ile Dinlediğini Anlama. M. E. Gökmen, N. Tutaş, S. Alan (Ed.). *Yabancı dil olarak Türkçe ve yabancı dil öğretimi araştırmaları* içinde, (s. 95-100). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim İkinci Kademe Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Kaldırım, A. ve Degeç, H. (2017). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin dinleme esnasında karşılaştıkları sorunlar. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi Uluslararası E-Dergi*, 7 (1), 19-36.
- Kemiksiz, Ö. (2016). Türkçe derslerindeki dinleme metinlerinde dinleme yöntem/teknik-metin türü ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 15-30.
- Kocaadam, D. (2011). Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Melanlıoğlu, D. (2015). Yabancı öğrenciler için dinleme becerisine yönelik üstbilişsel dereceli puanlama anahtarı. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ÖS (2), 391-404.
- Şahbaz, N. K., Çevik, B. ve Tor, S. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde not alarak dinleme etkinliğinin yazma becerisine etkisi. 1. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Bilgi Şöleni. 17-19 Mayıs 2017 Bursa, s. 75-76.
- Şahbaz, N. K. ve Polat, A. (2016). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde dinleme materyalleri üzerine karşılaştırmalı bir inceleme (Yeni Hitit ve Yedi İklim örneği). 9. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı. 6-8 Ekim 2016, Burdur.
- Tabak, G. ve Göçer, A. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde A1-C1 düzey dinleme etkinliklerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6 (3), 411.
- TDK (2011). Güncel Türkçe Sözlük. Ankara: TDK.
- TELC (2013). Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme. Frankfurt: TELC.
- Yurdakul, Y. ve Bayat, N. (2017). Amaç belirlemenin dinlediğini anlama üstündeki etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 42 (190), 249-267.